

અક્કલનો ઓથમીર

૧૨૩૩૦

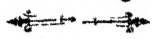
અક્કલનો ઓથમીર

અથવા

ગામડીઓ ગમાર

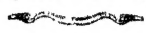

(હાસ્યરસથી ભરપુર વાર્તા.)

લેખક:—

સ્વ૦ મણિલાલ એન બોડાવાળા.

પ્રકાશક,

“ગુજરાતી” સાહિત્ય મંદિર.

જેડીશનદાસ ત્રિભુવનદાસ પટેલ.

સલાબતપુરા-મુરબા

(સર્વ હક પ્રકાશકને સ્વાધિન છે.)

અ વૃત્તિ ર અ ૧૯૨૪ પ્રત ૨૦૦૦

કૌમત ચાર આના.

તદન સસ્તાં સાહિત્યો ! ! !

આટલી બધી સસ્તી કિંમતમાં આવાં પુસ્તકો મળવાં મુશ્કેલ છે, માટે નીચેનાં બે પુસ્તકો આજેજ મંગાવી લેા.

પોતાની માતૃભૂમિના દુઃખ નિવારણ માટેની ધમધમતી જાગૃતિ બાવનાથી અસહ્ય દરેક સહન કરી, જંગમે જંગલ ભટકી, છેવટે માલ-મિલકત પણ પોતાના ભાવી બાળ રાજ્ય અજીતસિંહના સંગ-ક્ષણાર્થે કના કરી મરૂભૂમિને સ્વતંત્ર કરનાર,

“ વીર-દુર્ગાદાસ. ” ૧૧૩૩૦

પોતાના મિત્રની ધર્મપત્નિ તેજબા તેમજ ચૌરંગજીમની બેગમ શુલનારની પ્રેમપાસમાં સપડાતાં પોતાના ધર્મને ખાતર જલમાં મરણ ભેટ સ્વીકારવા પણ કડીબદ્ધ થનાર એ વીરની કથા વાંચી એમની સત્યાગ્રયતા માટે આપના હૃદયમાં અદ્ભુત પ્રેમ-શૌર્યના ઓષ સ્ફુરશે.

છ આનાની ટીકીટ બીડા.

માતૃભૂમિના દુઃખ નિવારણ માટે બલિદાનોની ઉન્નત, ભાવનાઓથી ભરપૂર.

“ વીર-કથા. ”

જોશી, સુદર પ્રતાપ, પૃથુરાજ અને શિવાજીના વખતમાં પોતાના દેશને માટે મરી શીટનાર કેટલાક વીરો અને વીરાંગનાઓની કથાઓની નીની કથા ઓજસ્વીની ભાષામાં આપવામાં આવી છે જે રૂબરૂ તમારાં રોમેરોમ ખડાં ચક્ર હૃદય શૌર્યથી ઝલુમી ઉઠશે ! વાંચી

છ આનાની ટીકીટ બીડા.

વેપારીઓને ભરપૂર કમીશન. એક વખત પધારી ખાત્રી કરો.

“ ગુજરાતી ” સાહિત્ય મંદિર.

લીમલાચોક-મુસ્ત.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૧૩૩૦ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ગામડાના ગામડા

વિષય ગ્રંથાલય

શ્રી ૧૮.

શ્રી ગણેશાયનમઃ

અક્ષત્રનો ઓથમીર

અથવા

ગામડીયા ગમાર.

ભાગ ૧ લો.

પ્રકરણ ૧ લું.

બાહ ! અમે તો જરૂર મમ્મક જઈશું ?

બહરની પાસે બારડોલી તાલુકાના મોતા ગામના, ધનાબાહ
કરિની એક કણુળી રહેતો હતો. ગામના સૌ ભોક તેને ધનાપટેલ
કહી બોલાવતા. ધનાપટેલ ઉમરે ત્રીસ વર્ષના, બાંધી દડીના શરીર
વાળા એક કઠાવર જુવાન હતા. સંતતીમાં આપણા ધનાબાહને એક
પુત્ર અને એક પુત્રી હતાં. પુત્રને સૌ કોણ દીઆળના નામથી બોલા-
વતા, અને પુત્રીને અરખીના નામથી બોલાવતા દીઆળની ઉમર
સાતથી આઠ વર્ષની હતી અને અરખી ચાર વર્ષની હતી. બન્ને
બાળકોની માતાનું નામ જમના હતું. જેને ગામલોક તરફથી પટલજી
નો ખેતાન આપવામાં આવ્યો હતો, જેથી ગામના નાના મોટા સૌ

તેને પટલજી કહીનેજ બોલાવતા. જમના પટલજીની ઉમ્મર સતા-
વીશથી અઠ્ઠાવીશ વર્ષની હતી. શરીર જરા સ્થામ, પણ ચહેરો
દેખાડવો હતો. વળી ગામડીયો સંસાર મગડાવવાની બુદ્ધિ સારી
હતી. જ્યોતેઓ આખા ગામમાં પંકાઇ રહ્યાં હતાં. ધનાપટલ
આપુઠો ધંધો ધમધોકાર ચલાવી રહ્યા હતા. તેમ તે ચલાવવા તેઓની
પાસે સાધન પણ પુરતું હતું. ધનાભાઇ પાસે પોણેસોથી સો વીંધા
સુધી બાપોતી જમીન. ચાર જોડ સારા મજબુત બળદો અને બાથો
બેસોનો સારો જથ્થો હતો. તેમજ નોકર ચાકર વીઝેરેનો પણ સારો
જોગ હતો.

આપણા ધનાભાઇ ગામડીયા ગામના પ્રમાણમાં બહુ સારી
સ્થિતિવાળા તરીકે મોટા ગામમાં પંકાઇ રહ્યા હતા. ફક્ત અફસોસ
અને ગમગીનીની વાત તો એજ છે કે બિચારાને બુદ્ધિ સાથે બારમા
ચંદ્રમાનો જોગ હતો. પોતે બુદ્ધિમાં બુડચલ, દેખાવે બાહુક જેવા
બીહામણા, લયરપયર ? મમારનો પહેલો નંબર ધરાવતા. તેઓએ
તેમની આ ત્રીશ વર્ષની જીંદગીમાં મુસાફરી કરી હશે ? તો ફક્ત
મોતાથી બારડોલી સુધીજ ? તે પણ વળી કહી કેાઇ કાર્યનો પ્રસંગ
આવે તો વર્ષ બે વર્ષે એકાદ વખત આપણા ધનાભાઇ બારડોલી જાય
ત્યાંથી પણ ભડકી ? ભડકી ? અડધા થઇ વીણે મોઢે ચેર આવે, અને
જમના પટલજી પાસે આંસુ લુછાવે. આટલી બધી બુદ્ધિની બચીકારી
છે છતાં ધન્યવાદ તો આપણા ધનાભાઇને એજ આપવાનો છે કે
સેતે છદ ? જહ ? અને આપમત કરવાના કામમાં એક એકઠો
કહેવરાવી રહ્યા છે.

આ બુડચલ ? બળુચકના હાથમાં જો સંસારની લગામ આપી
હોત તો ધનાભાઇએ ક્યારેનુંએ ધનાએનમાં, બનારી દીકું હોત. પરંતુ

દેવયોગે, પૂર્વના સંયોગે પટલજી સારા મળ્યા હતા એટલે ધનાભાઈની ધમાલ ધમધોકાર ચાલી રહી હતી.

જમના પટલજી સ્વભાવે શાન્ત, વિવેકી, અને વિચારશીલ, મત-જન્ય જેટલા બુદ્ધિધણી અને ખેતીવાડીના કાર્યમાં કુશળ હતા. એટલે ધનાભાઈનું ગાલું ધમધમાટ ચાલી રહ્યું હતું.

દીઆળ નિશાળે બળુવા જતો અને અરખી માતાની મીઠી નજર જોઈ ખેતવા-કૂદવાનો ધંધો કરતી,

એ પ્રમાણે આપણા ધનાભાઈનું નાનકડું કુટુંબ મોતા મામમા મૌજ કરી રહ્યું છે. એવામાં અચાનક ભાગ્ય દેવી આડી ઉતરી બિચારી જમના પટલજીનો નુખ નુયે ચિપદ વાહનમાં સપડાયે.

એક દીવસ રાત્રે સાડા નવેકને સુમારે આપણા ધનાભાઈ પર-સાળમા ચોરા ઉપર દાણેલા દોલીઆપર બેઠા બેઠા મોટો રજુસીંગડા નેવડો ખીડો મોઢામાં ઘાલી ધુમાડાના જોરેજોર ઉડાવી રહ્યા છે. બાણુમાં ખીજ દોલીયાપર બેઠા બેઠા જમના પટલજી તપખીરના સપડકા તાણી રહ્યા છે. દીઆળ અને અરખી માતાની જોડમાં ભરાઈ હસધસાટ ઉઘી રહ્યા છે, પટેલે ખીડો મોઢામાંથી કાઢી હાથમાં ઉભે! છાલી ટોકારો કયો?

પટેલો—હં! મકુ હાંભરો કે?

પટલજી—હં! અં! એવં! તીઆરે કંઈ બેરા? બેરા છીએ હું.

પટેલ—એમ છે! તીઆરે જો હાંભર! હં! નો અવે મમ્મજી જવાનો? હું છમજી.

પટલજી—હેં? હું કયું! મુમ્મજી જવા દો! જવા દો! જાના-જાના એ મુમ્મજી! કુમ્મજમાં આપડે હાર! હું કામ છે! એ જઈના!

મુમ્મઝના વેહની-તમને કા ખમર છે ? છતો હારે બનમેજનું આવે
તીને મુમ્મઝ ! બીબને તો હારી મુછીબત ?

પટેલ—મુછીબત વરી હાની ? આપડો મોપારીઓ તમ છેની ?
ખં છમછ ?

પટેલજી—તે મોપારની વહમેજ મને વાત કરી ' કે કાકીજી !
જાણ હાર મુમ્મઝ ! હાર કંધની હાર ! જોણુ ' જોણુ ! ને ગંદગાર,
હાર નાહી ! નાહી ! મોપારીઓમાં રેવાનું ! રાંધણી પણ તૈજ ! ને
નાવણી પણ તૈજ ને હાર ! હવાનુ પણ તૈજ ! હારે અકરન ? ને
મુમ્મઝ જવાય ! મુવું એ મુમ્મઝ ! આપડે નામ જાહે એ 'પા' ! વરી
તમને ખમર છે ? હાર ! મુમ્મઝ મામમા વાડાનુ તો નામજ નીમલે '
ને કુવો તો ક્યો કોઠ ધરમહરા ! ધરમહરામા ઓય તીયાન જાડી
તો અંખામાંથી હુચક ! હુચક ! કલાકખલ પાણી આવે ! તીમાથી
કપાએ મરી લેવાનું ! એ હારી મુછીબત ની ? તીઆરે હું ?

પટેલ—જા ! જા ! હારી માંડી ! એવુ તે હોય ! મુમ્મઝ
એતો બહ મુમ્મઝ છે ? લેલા માસ્તરને તૈ આજેજ મેં નૂછપેપર
લામરે ! બહ મુમ્મઝ જેવું નથી. તેની હાગની જાંદગી રહ છે ? છું,
છમછ ? આપડે પણ હારે નીજય કછર કે બહ મુમ્મઝ તો જલુંજ ?

પટેલજી—નીજય તો કછર ? પણ એ ખેલ ખોટો ! આપણને
પસંદ નથી. હાર ! એકતો તમારો છમાવ ઓલીગો ? વરી કોઠ
હોવલ ! મોતા મામના પાદર બાર નીકરેલા નહ ! ને આમ ઉસા
નસ ! ને જસ ! મુમ્મઝ જવા તીઆર થાઓ ! એ હારે મમાર
જેવું નહતો જીવું હું !

પટેલ—હાહરી ? તુંતો અક ડાઘ થેજ ગઇને હું ? હારી હ મમ્મઇ જવા નીકયરો ? તીઆરે કેતી છે ? મમાર જેવું ? હારીને વીઆણુ જવું ઓય તો ઝટ ચાલવા માંડે ? આ ખરો ઈન્જાપ ? આ હાભરવું ઓયતો હાંબરી લે ? આપડે તો જરૂર મમ્મઇ જવું ? છું હમજી ?

એ પ્રમાણે ટપોટપી આપણા મનાભાનની પરસાગમાં ચાલી રહી છે. એવામાં અચાનક આગણું ખખડ્યું અને એક આશ્ચર્ય વર્ણનો જીવાન. કેમ ? પટેલકાકા ? કરતો અંદર ધુમ્મો.

આવરે પોયો ? મોરીયા અતીયારે કયાથી જૂથો પગડો ?

મોરીયા—અરે ! તહીરે પટેલકાકા ? એતો જગા છતીઆ દુખરાને ને ગએલો ? પાંચા કરતા તમાની પરસાગમાં દીવો ખરતો જોયો ? હાર વીચાર કરના કે યાત્રો જરા પટેલકાકાને હલામ ભરી આવીએ ?

પટેલ—મારો હા...રો ? પાકો લગતાદ ? અગ ટાંકણુઝર આવી પોંદયો ! હીક ? તઇજે હાભર પોયો મોરીઆ ? આવે તો તારા પટેલ કાકા મમ્મઇ જવાના ? છું હમજે ?

મોરીઆ—જઓ ? જઓ ? પટેલકાકા ? ગરીમ માણુછની મહકરી હું કરતા ઓહો ? તમારે વરી હું દુઃખ છે ? કે મમ્મઇ જઓ ?

પટેલ—હવ ! હજરા ! ગધેડા ! હારા જીને દુખ ઓય ? તેજ મમ્મઇ જતા ઓહો—કેમ ? હજરા ! અન્નમમાઇ દારો ? મમ્મઇ તારાલ ! અનુભાગ બધે ફરી આઈવા પાણુ હારો તીરોત તીરોજ ? જો હાંમર

આઉં તને છેલાજ સખ્દો કહું છું ! બહુ આપડે તો અંબ જરૂર મમ્મઇ જવાના? છુંછમજો?

મોરીઓ—તમે કીયું તે અકકરે અકકર છમજો! પણ એ કાકા આ કાકી કેમ આમ ઉદાઝ થઇને બેઠા છે ?

પટેલ—એ હારી મમ્મઇનીજ મોંકણુ તો ! એ કે નથી જવું ને મારે બહુ જવું !! છુંછમજો ?

પટેલજી—તમારે તો બહુ જવું ? છે કાંઈ બીજી કીકર ! ઉજ્જારીની જાત ની મલે ને બિહારા મમ્મઇ જવા નીકર્યા છે ?

છમજવ ? છમજવ ? હારા ? મોરીયા ? તારા કાકાને ! મમ્મઇ જવા મોટા ગામમાં મમાર જેવા ક્યાંએ ગોથા ખાઇ જાહે ?

મોરીઓ—હાંબર કે કાકા ? આ કાકી હું કેતી છે ! મમાર જેવા. તે હારી વાતે હાચી ! એવા મોટા ગામમાં તમને અકરામજી થીઆ વગર તો રેજ નહિ ?

પટેલ—હવે હરામખોર ? હારા મુરખ કુધ્યેના ? હહારા ? તું પણ બહારા કે તે હાચુ માનતો છે ? આડ દાડા જેવા જીએ તેમાં હું અકરામજી થવાની ઉતી. હાર ! જરા ફરી આવીહું ? હેલ ફરી આવીહું ?

મોરીઓ—હેલ તો ખરી ! પણ એ હારો જરા વેહ વહમેઠ તો ખરો ? તમે મોટા ગામ મુકી બાર ની નીકરેલા ને એકદમ ઉચ્ચ મચ ? ને જૂહટેતકને મમ્મઇ જવા નીકરી પડો ? તે હાર વખતે મડકી ? બડકી જઓ તીઆરે હું વેહ થાય. ? કેમ કાકી બોમલા વહ ? જરા ટાપછી પૂરો. ?

પટેલજી—હોવે ? જોની મોરીયા આવી ગાડી ઘેલી વાતો કરે છે ? આ બિહારા મમ્મઇના છપાટામાં ઉડી જાય કે નહિ ? કે ? જોડ ? મોરીયા ઉડી જાય કે નહિ ?

મોરીયા—અરે બહ તોખા કરો કાફી? એમના તે તેં હું
બાર કાઢડા? એ હાર? મમ્મમ જવું તે રમત બમત છે હું? નરિ
બાધ ની? આપડી ધાનતો કંઈ બેછતી નથી? એ... હમજે? પટેલ
કાકા હમજી જમો?—મુમ્મમ જવાનું રેવા દો? ચાલો મારી હાથે
કાથે ધુરત? જુઓ તો ખરા છેલ?

પટેલ—અરે ચલરે? અજમભાઈ? તારા ધુરતની એછી!
તેછી? છાતવાર? છું હમજે?

બહ અમે તો જરૂર મમ્મમ જઈહું.

આપણા ધનાભાઈના છેલ્લા કડાકાની સાથે બિચારો મોરીયા
હળમતો ચુપાચુપ પસાર થઈ ગયો. જમના પટલણ પણ ધબોધબ
બારણા ઢાંઢી, દીવો ધબાએનમા: કરી ઢાલીયા કપર મૂંજે મોઢે સુઈ
મથા. તેઓ પોતે પણ ગુસ્સામાંને ગુસ્સામાં નિંદ્રા દેવીને આધિન થયા.

પ્રકરણ ૨ જી.

હાબાહ! માછતરે હાએલ હાબાહ!

પ્રિય વાંચક, થયું બીજા દીવસનું પ્રમાત, અને આવી બિચારી
જમના પટલણની કમબખ્તી આપણી જમના પટલણ દાતણ આદી
સ્તાન સંધ્યા કરી, ઢારો વીજેરેની બ્યવરથાથી પરવાયા, ત્યારે આસરે
આઢેકને સુમારે આપણા ધનાભાઈ આજસ મરડી પથારીમાં બેઠા થયા
તંબાકુ પાનાનો ટોપલો ખોળામાં લઈ, ખાસ્સો મજાનો આંગળ આઢેક

સામે અને એક ઈય જાહેર બનાવ્યો ઉપર દેવતાનો અંધારો મુઠી
મળાવ્યો ધુમ્મસના ગોરા હિંદાવતા ધનાભાઈ પાદરે જવા ઉપડ્યા.

અહિં જમના પલ્લવે દાતણ વીગેરેની સવડ કરી એકલામાં તો
પટેલ આવી પહોંચ્યા દાતણ મોઢામાં નાખી મોડું ઝોડું ચાવી બે
લસરકા આમ ? બે લસરકા તેમ સાગાવી લઇ દાડ્યો કરી ફેફા મળી
મોડું ઘોઘ ખોલી ઉઠ્યા !

ધનાભાઈ-કેમરે ! પટેલણુ ! પછી મમ્મમ્મના વિચાર કયરો ?

પટેલણુ બહાર મુમ્મમ્મ ? ને મળે તમારો વિચાર હારા તમે
તો દાડે દાડે છોક માંડા ચતા જતા છેઓ ? તો છું નીતો ! બેઠોની
જાનામાના ! નીતો હાર કંઈનું કંઈ થઇ બેઠો ?

ધનાભાઈ-હારી ફાટી કે હું ? હહરી ! તું હું કેતી છે ? આ
મળ જવાના ! અમેતો આજે જાંજેજ મમ્મમ્મ જવાના ? હું જમણ ?

પટેલણુ-હું ? હું કયું ? આજે જાંજે !

ધનાભાઈ-? હોવે : આજે જાંજે ! છે કંઈ જવાલ ? ખોલી
દે જોડ ? તું હું કેવા માગતી છે ?

પટેલણુ-હારા તમે તે કંઈ ચકટોર જેવા છેઓ કે હું ? જડા
જેવા ? હારા કંઈ જમળે નમ્મને માથા હુ ફેડાવીઆ કરતાં છેઓ !

ધનાભાઈ-એ હહરી ! જમળની પૂછડી ! છીધો જવાળ નીઆલે !
ને હારી બકબક હું કરતી છે ! બહુ અવે ખલાહ ! હું જમળ ! આજ
જાળના જવા વીના કાણ હારો રીએ છે ! ખોલ હું કેતી છે ?

પટેલણુ-શાકી બાપ હું તો તમારાથી ! હવે તો બે હાથ જોડી
કેમ હું ને જમળે ! માથાની ફેડાવીઆ કરે ! હ તમારે પગે પડું.

ધનાભાઈ-તો હારી ઉંકા કમ છેમ ! તું હહરી મારે પગે
ખડે ! તો હ આખોને આખો તારે માથે પડું એમ હું ! હું જમળ !

પટલણુ-ક્યાર તમારું ! રોચકા જેવા ?

ધનાભાઇ-હહરી ! કીયાર કામારની છતાવીઆ કરે તે તાસ માપતું પાણુ છે હું ? તે હહરો મારી પાછે કંઈ માંમતો પાંમતો છે હું ? હારી—અમણેહી જાણીને અશરીજ લાખા ?

આ પ્રમણે પ્રભાતના પહોરમાં આપણા ધનાભાઈને ખુબો પાહતા સાંભળી તેઓના કેશવભાઈ આવી પહોંચ્યાં પટલણુ ત્યાંથી ખસી રાંધણી તરફ ગયાં. ધનાભાઈએ કેશવભાઈને આવકાર કરી બેસાડ્યાં.

કેશવભાઈ કોણ છે ? તે આપણે અત્રે ખુલાસો કરવો જોઈએ કેશવભાઈ ધનાભાઈના સગાભાઈ થાએ છે પરશોતમ પટેલે પોતાના મૃત્યું વખતે બન્ને છોકરાઓના હીરસા જુદા કરી આપ્યા હતા જેથી તેઓના યરણ બાદ કેશવભાઈ અને ધનાભાઈ પોત પોતાના કુટુંબોના જુદોજ પહેવાર ચલાવતા આપણા કેશવભાઈએ બેસતાની સાથેજ રોષગંધ સવાલ ક્યો ?

કેશવભાઈ-કેનરે ? અણલા ધતીયા ? કીઆર કીઆરનો હું બખાના લાખ્યાઆ કરતો છે ?

ધનાભાઈ-કમ નમરે કેશવભાઈ ! એતો હાર અમજતુ છેજ ? મેં હારાએ આજે જાંજે મમ્મજ જવાતો વીચાર કપરો ! ધરમાંથી હારી ના કેતી છે ? આપણો સવભાવ જરા ગરમ ! અને તારીજ રીએલો ! એટલે હારી તકરાર થઇ ગઇ ? છું હમજ ?

કેશવભાઈ—ઓય-તારી હાયને.....ઉં મારો હ-હ-રો...તું તો કંઈ કંઈ મનધુબા ઉઠાવતો દેહું નેહું ? હારો ગમાર ! તારે તરી તે હું કામ છે હહરા જધેડા ?

ધનાભાઈ—અરે હેલ કરવા જતોછેમ? હેલ કરવા! હું છમળાં કેછવભાઈ એ તો હારી છેવ નાગને માથે ખીલી ડોકમ મઠ ! ધનાભાઈ આજે છાંજે મમ્મમ જવાના, હું છમળ.

કેશવભાઈ—કપાળ હકરા તાર હારા એમ કંચ મૂચને ભૂચ તે વરી મુમ્મમ જવાળું એહો કે આપડા ગોપારને કાગર લાખ પછી જ નીતો એવડા મોટા ગામમાં કંઈ આચડહે હકરા બેછની છાનો માનો ? બે દીવછ રેમને ગીયા.

ધનાભાઈ—છીર પટ્ટી મરો જાઓ તો હું થયું અવે આ ધનાભાઈ જાદ ફેરવે ! અરે હું વાત કરો છો હાર પરથમીમાં છેકજ અંધાર વરી ગીયું કે હું ! અજુ જાણતાની એવ કે ધનાભાઈ તો ધારહે તેજ કરહે, હું છમળ.

કેશવભાઈ—હમળ મારા દાદા હંધુએ હમળ હારો જડહા એવે! નાલ્લા પોયાની પેટે જકક લે છે ! તે છોડતોજ નથી. હારા ખુબ માદ રાખજે કે હેલા જકી પાડા જેવી ગત થવાની.

ધનાભાઈ—જે છછવરે ધારી એહો તે થહે ? બી ગીયા હું ? કેછવભાઈ ? એતો માથા મુકવાના કામ છે, છીર જાય કે લાપછી ખાય.

કેશવભાઈ—કટોલા ખાય તીઆરે ! હારા ! વરી હંધુ કરે તો હંધુજ થાય.

એ પ્રમાણે જન્ને ભાઈઓની તડાતડી ચાલી રહી છે એવામાં રાંધણીમાં હુસેલા પટલણ હાથમાં ચાના બે કપ લઈ બહાર આવ્યા. જન્ને ભાઈઓ પાસે એક એક ગોડની દુર ખસી ઉભા રહ્યાં કેશવ-ભાઈએ કપમાંથી થોડી ચા રકાખીમાં કાઢી ઠંડી થવા સુધી સવાલ કર્યો.

કેશવભાઈ—જમના ? આ હારો ? ધનો વરો હું કેતો છે ?
હરો આજે હાંજો મમ્મદ જવા વિચાર કરેતે હું ?

પટલાણુ—ઓવે ? મોટાભાઈ જીવેતે ? કાલ હાંજ હાંજના
એમજ માથા ફેરાવીયા કરતા છે ? કિંતો હારી હમજવી હમજવીને
ચાકી એમની ધીયાનમાંજ ની કિતરુ ! હ હારી કેતી એમ જે તમે
જોપારમાયે કાગર લખો ? પછી જાઓ તો તે તમને જાઓ લેવા
આવે. નીતો એવડા મોટાં ગામમાં હમને હું હમજ પડે ? કાં ?
નેહ ? મોટા ભાઈ ! હું હમજ પડે ?

કેશવભાઈ—કપાર હરનાનું ! હારો અયુચક જેવો તો છે !
હારો જડહા જેવો હમજે નમને હમ્મ મારવા જતો છે ! હારો
હમજ ? આ અધા કેતા છે તે તારા મનને વાજ કાપતાં છે હું ?

ધનાભાઈ—હંધાએ વાજ કાપો કે જીવવાર હારો ? બંને તો
વાલ વાડો ! તેની જાયે મારે છું હંધા ! અજ અંદા તો આજે
હાંજેજ હિપડી જવાના ! છું હમજ !

આ પ્રમાણે ધનાભાઈની ધમાલ ચાલી રહી છે એટલામાં નિશા
જના માસ્તર જેઓને ત્યાં આપણા ધનાભાઈએ ન્યુસપેપર સાંભળ્યું
છે. તેજ માસ્તર નરભેરામ ત્યાં આવી પહોંચ્યા. આપણા માસ્તર
નરભેરામ જરા ભણેલા તેમજ દેશ પરદેશની મુસાફરી કરેલો એટલે
હુંશીયાર અને પટાયાજ તરીકે પંકાતા. વળી આંટી ચુંટીની બાજ
તોમાં દરેકને તોડ પીંખી આપતા એટલે ગામના સૌ લોકને તે બહાલા
અને ખ્યારા ખ્યારા થઈ પડ્યા હતા. આપણા માસ્તર નરભેરામ ઘરમાં
ઘૂસ્યા કે બંને ભાઈઓ બોલીકહ્યા. આવો માહતરજાહેજ ! પધારો !

બેહો ! બેહો ! ફહી કેશવભાઈએ તકીયો ગોઠવી આપ્યો. માસ્તર સાહેબ તકીયે ખીરાજમાન થયા કે જમના પટલણે ચાનો કપ લાવી ગોઠવી દીધો.

ત્રિમ વાંચક હવે તો આપણા ધનાભાઈના ઘરમાં એક નાનકડી મીઠલશ જેવો દેખાવ થઈ રહ્યો. ત્રણે જણા ચાની રકાખીઓ હાથમાં લઈ સુસવાડા અને ટુંકાડા સાથે ગટકાવવા મંડ્યા.

જમના પટલણે સુડી અને સોપારી લાવી હાજર કર્યા. કેશવભાઈ સોપારીનો ચુરો કરી સર્વ ભાઈઓને વહેંચવા મંડ્યા. ધનાભાઈએ પણ વહેંચા વહેંચા પરવારી જઈ એક ખાસો મજાનો મોટો ખીંડો વાળી વિવેક કર્યો.

ધનાભાઈ--હો, માજતર જાએય ? ખીંડી તાણો !

માસ્તર--ઓ આપરે...આવડી મોટી ખીંડી ! તોખા ! તોખા ! આપણાથી તો નહિ પીવાય.

(વચમાંજ કેશવભાઈ ચીડાઈ બોલી ઉઠ્યા.)

કેશવભાઈ--હત ? જહરા ગમાર ? હાતા ગધેડા ! માજતર તે વરી એવડી મોટી ખીંડી તાણી હકે કે ? હમને તો બજા આમ કેશી તાલ્લી હરખી ! લવંગીઆ ખીંડી જોમએ ! લાવ ! લાવ ! હારા ! હાં વારી આપતો છેમ ?

માસ્તર--તો શું ચાર ? કેશવભાઈ ? આપણા ધનાભાઈનું કામ જરા જંગલી જેવું તો ખરું !

કેશવભાઈ--તો હું ! હારો જહડા જેવો ! કાલ જાંજ ! જાંજનો સુખમઈ જવાનેજ માથા ફાડાવીઆ કરતો છે ! વરી આજે જાંજેજ જવાનું કેતો છે ! એ હહરાનું થામ હું !

માસ્તર—અરે વળી એમ તે કંઈ મુજબ જવાતું હશે કે ! સમજો ! ધનાભાઈ સમજો ! કાગળ બાગળ લખ્યા પછી જાણે નહિ તો ખાલી ખરાબ થઈ જશે ! ખબર વિના તમે અભણ્યા ત્યાં ક્યાં અથડાશો ? ભોત્રો જોઈ ? તમે મુજબ જશો ? ને ક્યાં સ્ટેશન ઉતરશો ?

ધનાભાઈ—મુમ્મઠના ડેશણે ઉતર ? હાઝ એટલું પણ બૂલી જવાનો કે ? હું માછતર તમે પણ એ ખામી હાથે મારી મજકરી હાવતા હોએ !

કેશવભાઈ—તોરડું ? હારા તારા ખાપનું ? મુમ્મઠનું વરી ડેશણના કાં છે ? હહરા ? તેં તો ચલ્લીરાટનું ડેશણ છે ? ચલ્લીરાટનું ? કેમ માછતર છાએય ?

માસ્તર—જીહા ! સ્ટેશન તો ધણા છે. પણ આપણો ગોપાળ બૂલેશ્વર લતામાં રહે છે એટલે ચર્નરિડ ઉતરવું ઠીક પડે.

ધનાભાઈ—ઠીક છે ! આપણે પણ તેં ચલ્લીગેટ ઉતરડું ? હું જમળ ! જવાના તો આજે જાંજો !

કેશવભાઈ—ઠો ? માછતર ? આ હારાનું હું કરીએ ? એ હહરો ? માનતો ની...ને મારો જીવ તો ઉચલ પાચલ થઈ જતો છે ? હારો અઝરમ ઉઠ જોવો ? તેં કેથો સ્વડી જતો રેવાનો છે ?

માસ્તર—અરે એમ ગભરાઈ શું જાએ છો ? એનો પણ રસ્તો કાઢીએ ? એમાં શું મોટી વાત છે ?

રસ્તો કાઢવાની વાત આવી એટલે તો આપણા ધનાભાઈ ખુશી ખુશાલી સાથે પોઠારી હાયા !

છાખાછ ? છાખાછ ? માછતર છાએખ ? છાખાછ ?

રાધપો છે રંગ ? છુ છમખ ?

હમખઓ ? હમખઓ ? હારા જડહાઓને ? હારા ધર કુકડાઓ ?

મારતર—જુઓ ? સામળો કેશવભાઈ ? એમને આજે સાંજેજ જવું હોય ? તો બહે જવા દ્યો ? તમે ગોપાળને તાર કરી દ્યો—કે તે સવારે ચનીરોડ રોડને આવી ઉતરી જશે. હવુ ટાઇમ ધણુ છે. બે ફરમાવો તો હું તાર ને માટે ગોડવણુ કરું ? આપ એમના ભાથા બીજેરની સવડ કરો પછી છે કાંઈ વાધો ?

પ્રિય વાંચક, આવો સદાઈ બરો તોડ સાંભળી દરેક જણુ ખુશી ખુશી થઈ ગયા, કેશવભાઈએ મારતર સાહેબને ઠંકસ આપી ? જમના પટલણુ એવારણુ લઈ કડાકા ફેડયા ? આપણા ધનાભાઈ તો ઠેકઠેા મારી મારતરની છેક તજીક આવી બે હાથે ધખોધખ મારતરના વાંસાપર આશીર્વાદો ધખકાવવા મંડયા.

છાખાછ ? માછતર છાએખ ? છાખાછ.

પ્રકરણ ૩ જુ.

એ હારા શભા ! તૈં હંભારજે !!

આટલી બધી ઠંકસોના વચ્ચે આપણા મારતર નરભેરામ વારને માટે સવડ કરવા ચાલ્યા ગયા. કેશવભાઈએ બે ચાર દુખળાઓને આ

બાળુ, પેલી બાળુ દોડાવ્યા. જમના પટલણે રાંધણીમાં ધમાલ મચાવી
ચુકી. ધનાબાઈ પણ ખુશી ખુશી થતા, મલકાતા મુખે, બોખારાની
સાથે ધુમાડાના ગોટા ઉડાવતા ! ઓટલા ઉપર ચાવી પહોંચ્યા ?
સામેથી મોરીયા હજમને આવતો ન્નેમ પોકારી ઉઠ્યા,

એ આવજોલાઈ ! એમ તો આવે મમ્મઈ જઈલું ! હુ ઇમજો !!

મોરીયા—એ છલામ ! પટાલકાકા !

પટલ—આવ ? પોથી બેછીન ? માયું મડાવવું છે ?

મોરીયા—અરે કાકા ? આજતો બુધવાર થીઓ ? તમારો
રૂંવારે મુકવાનું !

પટલ—તીમાલું ! હારો નજીતોની ઓય—કે આ તારો કાકો
આને છાંજે—મમ્મઈ જવાનો છે !

મોરીયા—હા એમ છે ! આને છાંજનું નકરી થીઈ ? ચાલો ?
તીઆરે તો આપડો હંગાથ થવાનો.

પટલ—કેમ પોયા તું પણ મમ્મઈ આવતો છેલું ?

મોરીયા—નહરે કાકા ? ઉંતો છુરત જવાનો એમ ?

પટલ—તેં હંગાથ કાનિ હારા મહેડા ? ઉંતો મમ્મઈ જવાનો
એમ ? હું ઇમજો ?

મોરીયા—હા હા મમ્મઈ ? પણ તે છુરત વખર કેં રીયા નહો.

પટલ—એમ છે હાર ? ચાલો તેં હાથે જઈ ! હું ઇમજો ?
આપણો મોરયો પાણી લાવી પેડી જમાવી બેસી મરો.

મોરીયા—ચાલો પટલ કાકા બેસી નજો.

પટલ—બેઠુ તો ખરો પણ અન્યમત એવી બને કે આમ
છકછક છેલ જેવી ! હુ ઇમજો ? બગ્યા મોરીયા હન્યમત એવી
બને કે નહ આમ તરીમ તરાઈ હું ઇમજો.

મોરીયા—અરે તમે બેઠી તો જાઓ પછી જુઓ છપારો.
 ધનાભાઈ પલાડી વાળી, પગપર કટકો પાથરી, હાથમાં આરસો
 લઈ મોરીયાની સામે મોકવાઈ મવા. મોરીયાએ દાહી ઝાલી ઘટાસંઘ
 મોકવાવતા સવાલ કર્યો ?

મોરીયા—કાકા ? તીઆરે તમે તો હાર આને જાંબો મુખ્યા
 જવાનાં કેમ !

પટેલ—હા. હા, મમ્મઈ જવાના !

મોરીયા—હીક ! પણ તૈં હંભારજો ! એ હાર કે મોતો કે
 આરડોલી નથી. તૈં તો હાર બાઈ માણુદજ માણુદજ—ને વોડા માણી
 તો ગણુતા થાઈ જીએ એટલી; વરી તમે તૈંના ગાલ્લા જોષનેજ
 અલી પડહો ! હારા બરદીયા પણ કંઈ નીહારા ! ને એ કાકા ? હેલા
 વગર હોંગડાના પાકાની ખુબ હંભાર રાખજો ! નીતો ભુકાજ ઉડી જહે ?

પટેલ—હેં અમલા—વરીએ હુ કેનો છે ? વગર હોંગડાના પાકા ?
 હારા મેતો કેાઈ દાહે જોવાએ નથી ને હાંભરાએ નથી. છું જમજો ?
 આરાજમ ? તારે મરે આથ ?

મોરીયા—નીકરો છે કાકા ! અમલાજ અરકારે કાપડા છે ?
 તમને હું ખજર છે ? વરી હારાને કેાણુ જણે હું પાછને દોઢવતા છે
 કે ભેંબું કરતા આથ ! પેવીશા ધુમીવાજ કરે ? આપડને તો જોષને
 ચકરી આવી જાય ?

પટેલ—હારો બીજણું ? હકરો એવું જોય તીયારે તો એવા
 અકલ્લ થમને હિભા રીએ ! કે હારી ચકરી હું આવી જાય ? હેનો
 ખીલ ! કંઈ, નહ ! હારાની હામેજ થઈ જાઈ ! છું જમજો ? આરા
 જમ ? તારે મરે આથ ?

મોરીયા—અરે બુકા ઉડી જાય કાકા ! એ બધી તમારી હાથ ની માથે ઝાઝું કરો તો હેલા ટોપીવારા ધપ્પા મારે ચાર-ને પાથડુ બાથડુ ગળડાલી દે ? વરી કાકા ? પાડાનું નામ હાંમયર. નામ ?

પટેલ—નહી બાય ? હારાનું વરી નામ પણ પછડુ છે હું—

મોરીયા—એવે ? એવે ! હારા ત્રીને મોટોકાર મેતા છે. હમ-જાકે કાકા.

પટેલ—અરે ગમે તેવો મોટોકાર આવ તો હું થીક-? હારા જે જેની ઉતો છવારી હુદ્દા કરા ? હારાના કાન ઝાલતો કને છડી બેહા ? છુ હમજે ? તારાહમ તારે મરે આથ ?

મોરીયા—કાન આવ ત્રીવારે ને-હારો બધેથી મોડોબટ જેવો આવતો છે, છરકાર કંઈ કાચી નથી તો બાય એવું કંઈ રાખ્યુ આવ-તો તો બધાજ છડી બેહે પણ-તાં તો બધું જાદુ ક્ષીન છે. નીમરે કાન કે નીમરે હીંમડા ને હારાને પુછડું પણ નષ ? જેઓ એતો તો કાકા ? તો ઉતો હારો પુછડેજ ટીંગમ જતે ??

લ્યો આ અજમત બની ગેમ ? તપાછો ! છે આમ જાદુ-ક્ષીન -! લી.....મુ લપાક જેવું.

પટેલે માથે અને દાઢીએ હાથ ફેરવ્યો !

પટેલ—વાહ જાયાહ ! દોહ ખરેખરી બની ગેમ ! આતો હારો મમમનીજ અજમત ! જેતો ખરો પોચો ! આ માલ હું તકતકે ! હારો દાડી તો લપક ! લપક થીયા કરતી છે ' નેએ આ અંધ તો આથ ફેરવીજે ! ધનાભાગએ મોરીયાનો હાથ ઝાલી માથા ઉપર ફેર-વાવ્યો, મારો હા...રે ? ઉંછીઆર ! ઉછતાદ ' કારીગર ઉછતાદ ! મમાંતો હક નીભાય !

આ સાંભળી હનમબાઈની ચક્કી ! મોરીયો કુલાયો ! ઠાવકો
ચહેરો રાખી બોલી ઉઠ્યો !

મોરીયો—અરે કાકા ! ઉછવાદીની હું વાત કરો છો ! ધતુજ
બાગની બીચમાં અચ્છા અચ્છા ડાહુકાગેને મૂડી લાખ્યા ! પણ
હાલના કીજમતજ કેની હાથ છે. નીતો આ મોરીયાબાઈ બે પદમાં
હાલી બોડતે. દેન ! દેટ લ્યો જલ્દામ !

પટેલ—ઝોય મારો છછરો અનરેજી લલકારતો દેહુંને હું ?
અસ્મા પણે તું આવહે કીઆરે ?

મોરીયો—બાપ કા તીઆરે આડં ? પ્રમાવો ઉકમ ?

પટેલ—ખરોખર છાહા બારે આવ ! વાદરની વચમાં છુરીનારાણુ
થાય તીઆરે છું જમને !

સલામ ભરી મોરીયો રવાના થયો મયો આપણા ધનાબાઈ
પણુ ઉઠી, પાઠજ નાવણી તરફ ચાલતા ચયા. નાહી ધોષ પરવારી
રાખણીમાં ધૂસ્યા. પટલણની ધમાલ જોષ ચીડાયા.

પટેલ—આ હું બધી ધમાલ કરી મૂકી છે ? હાલરી વારે
બેર કંઈ તાડી હીરી બાડી હીરી આવી ગેષ્ટ હું ! કંઈ પાપક વરી
કામડા છે ! ઢેખરાની ચોકને ચોક જોચી દીધી છે ! એ હાથ બધું
છે હું ! છું જમજ.

પટેલણ—ઝોય શું ! મોઠણ મારી ! હારા ચગડોર નેવા ?
ખબર ની ઝોય કે જાંને મમ્મજ જવું છે ! ભાથા વગર ખાહો હું !

પટેલ—મારે ભાણુ છે ! હાં ! કરો ચોકજ લાવો બાણુ
પીહરો ?

પટલણે બાણ પીરસી. તથ્યાર કરી પટેલ પાસે ગોઠવી દીધું. પટેલ ખાત્ર હાથ ધોઈ ઝોઢકાર ખાતા. આગળ પરસાળમાં આવી પહોંચ્યા. એટલે કેશવભાઈ ખુમા ખુમ કરતા ઘરમાં ઘૂસ્યા.

કેશવભાઈ—કેમરે ? અમલા ધનીયા ? આદા પેલીકા ફરીવા કરે તે કંઈ જમ્મો જમ્મો કે હારા બોયડા ?

પટેલ—ઝોમ્યાં...હું જમ્મ ? હુંમડાં પેરતાબવાર ?

કેશવભાઈ—હીક બઉ હાર ? કંઈ બાથુ બાથુ ખાઈયું ?

(એટલે જમના પટલણ બોલી ઉઠ્યા).

જમના—મોટાભાઈ ઉં તેજ કરતી છેમ ! જુઓ આ દેખરા કમરા છે ! પાપડ હંધાનો ચુરં કરી લાઇખો છે ! મોર પાપડીમા થી પણ ઘણું બધું લાઇખું છે. હોકે મોટાભાઈ ! ઝોહે બીચારા ખાહે ! વરી આયણા પજ્જ બાંધતી છેમ !

કેશવભાઈ—હીક, હીક, ! વેલાહર તીયાર કરો વેરા થવા આવી છે !

એટલામાં તો આપણા મોરાયાભાઈ એ-યું બોલતા જોડા-મહેરી આવી પહોંચ્યા—મોરીયાનો રોજ જોઈ કેશવભાઈ બોલી ઉઠ્યા.

મ.....વેલ્લે ! મારોજી... રો ! કંઈ ખુમ રોપમાં રશ્તો દેહુંને હું ? કયે જતો છેહું પોચાં !

મોરીયા—કેજવ કાકા ઉં છુરંદ જનો છેમ ?

કેશવભાઈ—ચાલો તીયારે તો જનર આનાને બે પંઝ ઉપર-? જો હાંમર પોચાં આ તારા ધતાકાકા. મુમ્મજ જતા છે ! તીને દાયે રાખજે-તં હુરતથી લેલી ગાડીમાં વોરે બેહાડો દેજે તીનો એ હારો તો રામા જયો છે ?

મોરીયો—તેટલા દોઢતી તો આપવો હેમ ? બરાબર ચોક્કસ
મેઢાડી દેવા. ચાલો આવે તાકીદ કરો ? દેમ થવા આવી છે.

આપણા ધનાભાઈએ કપડાં પહેરવા માંડ્યાં. રેશમી કોરનું ધોતીયું
દોટીની કસોવાલી ખંડી ? ઉપર દોટીનુંજ બદલ તે ઉપર નાનકલાકનો
અંગરખો ચઢાવ્યો. પાંચડી હાથમાં લઈ સાફસુફ કરી માથે ગોડવી
આરસીમાં જોડ આ બાળુ પેલી બાળુ ફેરવી પણ કંઈ મન માન્યું
નહી એટલે ધનાભાઈએ પાંચડીને ધીકકાર આપવા માંડ્યો.

ધનાભાઈ—હારી આજે વરી તને હું વાચું થીયું છે ! હહરી
કીયારની મથાવીઆ કરતી છે ! અમણાડી ઝાલીને અરારીજ લાખા
પાંચડી ખીયારી બંદી ગઈ. એકદમ ડપ દબને માથા સાથે
ચોંટી ગઈ. ધનાભાઈ ખુશી ખુશી થતાં હંડી વિભા થયા. બારણા
પાસે આવી જોવો જોડામા પગ વાલ્યો કે કેશવભાઈ ખીજાઈ જઈ
જોલી ઉઠ્યા.

કેશવભાઈ—મેર છછરા ગધેડા હારા—બપુચક આવા જોડા
પેરીને તે હાઈ મમ્મમ જવાતું જોહે કે હારા કાડી લાખ કાડી લાખ.

ધનાભાઈ—તીઆરે પેરું હું ! છછરો છુંપર ! આપીની ગીયો
તે હહરા મોયાને તો પાણીતું ટીપું નીઓય તો વાડવો જોડએ.
હું છમજ. હારાએ બધો છવાદ બગાડી લાઇયો !

કેશવભાઈ—અરે હું એમ ખી ગયો ! હાઈ ! એમ તે હું કંઈ
છેકજ છતીયાનાજ વરી ગયું છે હું જતો પોયા પેમલા દોડતો
દાકરા આપડે ઘેર તારી કાકીને કીયે કે હેલો કાકે નવો જોડો તેલ
પાંચ અડારીમાં મુકકા છે તે આપોતો.

પેમસો ઉતાવળો ઉતાવળો ચાલતો થયો; એટલે કેશવભાઈએ ધના-
ભાઈને શીખામણ દેવા માંડી.

જો જો હારા તે હંભારજો ગાડામાં ઉઘતો નંધ નીતો કંપતો
કંઈ તણાઈ જહે ! એતો હારી ગાડીનું કામરાત ને દારો ચાલીયાજ
કરે વળી કાચરો હાંચવજે ?

પેમસો જોડા લઈ આવી પહોંચ્યો વહેલા વહેલા કેશવભાઈએ
હાથમાં લઈ ધનાભાઈના પગ પાસે ગોઠવી દીધા. ધનાભાઈએ માંહે
પગ વાંચ્યો અને મોઢું કટાણું કરી પાછો ખેંચી લીધો. કેશવભાઈ
બોલી બહ્યા.

કેમ ! કેમ ! હું થીડું ભાય ?

ધનાભાઈ—હારો જરા નડતો છે લુછમજી

કેશવભાઈ—તીમાં એમ પાચલા જોવો ખી હું ગીયો ' દાખી
દુખીને ઢંકેલી ધાલ. એતો ધીરે રેખને બન બેહતું આવી રેહે '.

કેશવભાઈના કહેવા પ્રમાણે ધનાભાઈએ જોર કરી જોડા ચડાવ્યા
સૌ બારણે આવ્યા. પેમલા દુખળાએ સરસામાનનો કોથળો માથામાં
મૂકી દીધો ધનાભાઈ સૌને આવજો હાંચવજો વગેરે શબ્દો કહેતા
માથામાં બીરાજમાન થયા. મોરીયો પણ ગોઠવાઈ ગયો.

એ આવજો ! સૌને બોલાવજો ! કાગર બાગર ! લખજો વીગેરે
અનેક તરાહની કોલાહલ વચ્ચે પેમલા દુખળાએ માફે ચાલતો કયો.
ધનન-ધનન ધુવરા ખખડાવતા બળદો ચાલતા થયા એટલે કેશવ-
ભાઈએ મોટેથી ધનાભાઈને બલામણ કરી.

એ હારા રાભા ! તે હંભારજો !!

પ્રકલ્પ ૪ થું.

એ છલામ પટેલકાકા ! આવજો !

પ્રય વાંચક, એ જય પેલો જય કરતાં માફા પાદર બહાર નીકળ્યા ગયો. પેમલા દુબળાએ જોધાને લલકારી લેવા માંડ્યા. પટેલ અને મોરીયો વાતે વળગ્યા.

પટેલ—પોયાં મોરીયા ! એ હાડ મમ્મણ બક વળાણાતુ છે તે કેવુંક છે.

મોરીયો—અરે કાકા હું વાત કરું બહુ જાણુ પરમહરને તૈનું છરગછતાતજ છમજો ! બારે મોટુ ભપકા વાંડે ગામ જો જો તો ખન બધુ જોધ જોધને તમને તો હારી બડક પેછી જોછે ! બડક !

પટેલ—જા ! જા ! હારા જિંતે કંઈ એવા બાકલો છેમ જોહારીને પેછવા દઈ હારી આવે કે ગાલીને અધારીજ લાંબુ ! છું છમજો !

મોરીયો—એ તો તમ પેંછહો તીઆરેજ બબડ પડહે ! હાડ અકરમ અકરમનું શુંગરમ જવાય ! ઉંહારો અકરમને બાયગો ને કે તરી માનુ મમ્મણ પંચજો હત તેરીછી હાડ કંઈની હાડ !

પટેલ—જોછ જોછ હારા ડોખા ! મમ્મણ ! એતો બહુ મમ્મણજ છે ! છું છમજો !

એમ સદર પદર વાતોના સપાટામાં બારડોલીનું સ્ટેશન આવી પહોંચ્યું. પેમલા દુબળાએ માફા ઉભો રાખ્યો. ધનાભાઈ અને મોરીયો હિતરી પડ્યા. પેમલાએ બળદોને છોડી માફાના પૈડા સાથે બાંધી દઈ

માથે કાથળો ઉપાડી લીધો. ત્રણે બજા સ્ટેશન ઉપર આવ્યા. મોરીયાએ ટીકીટો લીધી. દરવાજે કપાવી અંદર ધુસ્ત્યા-ચાડીને વખત બરાબ મયો હતો. પેસેન્જરોની ધમાલ વચ્ચે ગોટા ઉડાવતી ગાડી. સુસવાડા બોલાવતી સ્ટેશન ઉપર આવી ઉભી રહી. પેસેન્જરોની ચઢ ઉતર સર થઈ. આપણા મોરીયાએ પણ ધનાભાઈ સાથે કાથળો લઈ એક ખાનામાં ઘૂસી જઈ બારણું બંધ કર્યું ?

ગરમ ચેવડા ! સુરતની બરફી ! ગુલાબજાંબુ ? સફરપાળે ચાઈ ગરમ ? પાનની પટ્ટી લાલમલાલ ! બ્રાહ્મભણીયા પાણી તલ્લક ખીડી !

વીઝેરે અવાજોના પોકાર વચ્ચે ટન ટન. ટન. ટન. ધંટાંનો ધોપકર્ણ ગોચર થયો. સીટ સીટ સીટીની સાથે ગાડી ચાલતી થઈ ! આપણા ધનાભાઈ સવડ કરી પ્લાટ ફોર્મ ઉપર પાધડી બાજુમાં રાખી બેસી ગયા. ખાસો મજાને ખીડો વાળી સળભાવી ધુમાડાના ગોટા ઉડાવતા બોલી ઉડ્યા !

પટેલ-નંદેયું પોવાં ! આપણું છંચા કેવા બનામવા છે. હારની જોઈએ ઘોડું કે ની જોઈએ ગધેડું ચાવી ચડાવી કે બહુ સુરસર... સપ દેતું ચાઇલું ! છુ છમજે !

મોરીયા-તો હું હાર એ કાકા આપડી ગાલ્સીનું અંજીર કપ ચાવી આપ્યાનું નથી, હમાં તો હારા કોલછા ખારીને દોડાવતા છે.

પટેલ-હં એમજ દેહુ મોરીયા આપડી રેકડીને છની હાથે મેલી જાય તો હું વેહ થાય કોણુ છરત છતે.

મોરીયા-અરે રેકડી બેકડાના બૂકા બિડી જાય. ને બેજનારના બાર વાગી જાયે કાકા જોજો જડહા જેવા કોઈ દાડો એવું કરતા નીતો પરછો તમ દાદાને પાણી પાવાં પોંછી જહો.

એ પ્રમાણે ઠાઠ ઠીઠીમાં ચલચાલુ સ્ટેશન આવી પહોંચ્યું ગાડી
ખીમી પડી એટલે ધનાભાષ બોલી ઉઠ્યા.

પટેલ—કેમ કેમ હારી આ આમ ડચક ડચક ચાલવા માંડી ?
કંઈ ખીલી ખીલી નીકરી ગયું કે હું—જોતો પોર્યા.

મોરીયા—અરે નમરે કાકા ! એતો ચલચાલુનું ટેહીન આપવું !
આંધ પાછી હારી ઉભી રેતી છે તો !

પટેલ—હં તીમાંજ ઉતો હારો જાણું—કે કંઈ આંક માંક
માંધગીયો કે હું છું છમજો

એટલે તો સરસરસરસર.....દેતી ગાડી ચાલતી થય. કેમ કેમ
આ હારી નાહી હેલુ ઝાડ દેખી બડકી કે હું જોતો પોર્યા.

મોરીયા—હારા જમે તો છેક ડેર જેવાજ દેહુ ખેડા તીયા-
રના હારા ગાંડા જેવાજ થય ગીયા છો. હારે એટલામાંજ આમ
બાવરા બની ગીયા છો. તો તો મમ્મમમાં તમારા હુ વેહ થહે કાકા
ડાયુ વલ્લુ થેધ જવું રેવાનું છે.

પટેલ—અરે હું વલ્લુ થે જાય હારાને એવું જોરયા બીટી રાખુ
કે બસ દુછમન માફક છું છમજો.

મોરીયા—તે તો તાંજ ખખર પડહે તો—! પાછા આવછો તીયારે
જલમ કરહું

પટેલ—હં ! પોર્યા મોરીયા. આ હંધા હોડો વાતો કરતા છે
કે મમ્મમ—ગામમાં વાડાનું તો નામજ ની મજો, તીયારે હારા દોર
કંઈ ચરતા જોહે દોર

મોરીયા—હત તમારીકી.....મુમ્મમના દોર તે વરી માહ ચરતા
જોહેકે અરે એતો હહરા આમ કેવું કેવું આપ !

એમ ગપ્પામાંને ગપ્પામાં ગાડી ઠેઠ સુરત સ્ટેશનની નજીક આવી પહોંચી. મીલોના ભુગળાં અને મોઢું ટાવર દેખાવવા માંડ્યું—આગલી વંતી મીલનું ભુંગળું ખતાવી ધનાભાષ બોલ્યા.

પટેલ—અધધધ.....બાપ...એહે...હ્યુ હંચુ ! હંચુ ને ધોર ! ધોર ! હું દેખાતું છે !

મોરીયા—(સહીડોડી) એજ દુરત એટલી પણ ખખર ની દેહું—અઓ—અઓ પટેલકાકા તમે તો છેક ગદ્દા જેવા છો !

પટેલ—કેમ હારાં કામટો કે હું હારા ગપ્પો તારો બાપ હહરા અને હું ખખર કે હાર દુરત આવું છે આતો હાર હંચુ હંચુ ને લાંબુ તુરીયા જેવું છે આવું દુરત આતો કંઠની હાર ! ધ-તેતેરીકી છું છમજો એટલે તો ધરરરરર.....કરતી ગાડી સુરત સ્ટેશન ઉપર આવી—ઉમી રહી મજુર ! મજુર ! શેઠ મજુર ! એ હરીલાલ આ બાળુ વીજેરે અનેક તરાહની કોલહલ મચી રહી મોરીયાએ પટેલને કહ્યું ?

મોરીયા—એ કાકા ? દુરત આપવું !

પટેલ—એમ લે તીયારે આ પાધડી કાલ ! હું ખેજની ઉધણ કરી કાચરો ઉપાડી લેતો છું. હુ છમજો !

મોરીયા—ના. હુકામ મજુર કરી લેહું ! ચાર પછહા ઉરાડી લાખહું !

પટેલ—નહરે બાપ અ—હ કેશવભાઈએ કબ્બેલું તેમજ કરવાનો

મોરીયા—ઠીક બલે લાવો.

એ પ્રમાણે પાધડી મોરીયાને આપી. માથે કાચરો ઉપાડી—ધના ભાષ ચાલતા થયા. ધીરે ધીરે ધક્કા ખાતું સરખસતાનું દાહરો ઉતરી

દરવાજા ઉપર આવી. પહોંચ્યું—માસ્તરને કસોમાં બાંધેલી ટીકીટ—
બતાવી આપણા ધનાભાઈ બોલ્યા !

એ હસામ. માછતર હાએમ ! અમે તો મમ્મન જતા છીએ !
હું હમન ! આ પોચા પાછે પાપડી છે—તે મારી—છે માથાપરના
કાથરામાં ડેબરા ! તરેલા પાપડનો ચુરો ! ગોર પાપડી ને બે ચાર
જાતના આથણાં છે ! બોલો છું વીચાર છે ! છોડું ! નાછતો કરવો છે.

માસ્તર એકદમ ચીડાઈ ગયા.

ઓ યુ ઠેમ રાસકલ

કહી એક ધકકો માર્યો 'એટલે ગપ દઇ આપણા ધનાભાઈ
દરવાજા ખૂદાર નીકળી ગયા. મોરીયો પણ ટીકીટ આપી પાછળ
સરકી આવ્યો.

ધીરે ધીરે ધનાભાઈને કુવા પાસે લાવી કાથળો ઉતરાવી મોરીયો
બોલી ઉઠ્યો ?

મોરીયો—એ કાકા ! લાંબા લોટો હું પ્રાણી ભરી લાઉં—તમે જરા
નાછતો બાછતો કરી લો પેલી હારી અમણા આવી પોચલે ?

પટેલે મોરીયાના કહેવા મુજબ લોટો કાઢી આપ્યો. મોરીયો લોટો
લઈ—ચાલતો થયો. એટલે ધનાભાઈએ નાસ્તાના બે ભાણા તૈયાર
કર્યા—મોરીયો ઓવી પહોંચ્યો બનતે જણા નાસ્તો કરવા બેસી ગયા.

આપણા ધનાભાઈએ ઉતાવળને લીધે ડેબરાને ભાંગ્યા વગરજ
આખુને આખુ કાંસીકુસી મોઢામા ધકેલી દેવા માંડ્યું મોરીયો પણ
વખાણી વખાણી ગોળ પાપડી. ગપાગપ ગટકાવતા મંડ્યો. એટલામાં
ટન ટન—ટન—ટન—બટાતો અવાજ સંભળાયો મોરીયો બોલી ઉઠ્યો.

એ કાકા ઉતાવર કરો હેલી આવી પોંચી.

પટેલે એકદમ હાથ ધોષ નાંખ્યા. મોરીયો પટેલની રહેલી ગોરપા પડી ગલોદમાં ઘાલી લેટો લપ યાલતો થયો. ઉપર લુધવાડા બોલાવતી ગાડી આવી ઉભી રહી. મોરીયાને ઝાળપાપડી ચાવતાવાર થઈ એટલે ધનાભાઈનો ગભરાટની સાથે બકમકાટ ચાલુ થયો.

પટેલ-એ હારો ગીઓ કંઈ ? હહરો રવડાવી મારહે કે હુ ! છે હારાનુ અળુ-ઠોકાણું ' ઝો તારું છતીયાનાછ થાયરે મોરીયા આહારા હયાં મહડી ચાઘલા ! ઉંછેલ્લો જવા તે ખેહાઓ કંઈ ! એથીયું હુ-હહરીનો કેયે માથુ મુડવા ખેછી ગયો કે હુ ?

એટલામાં ટનટન, ટન.ટન ફરી ઘંટો વાગ્યો અને સામેની મોરીયો દેખાયો આવી પહોંચ્યો એટલે તુરત ધનાભાઈએ વધાવવા એહારા ગખરડી કાઢી ' ગખરડી ! હારી ચાલી જતી છે ! હાંફેલો હાંફેલો મોરીયા આવી પહોંચ્યો એટલે તુરત ધનાભાઈએ વધાવવામાંડયો.

કંઈ ગેયલો હારા ગદ્દા ! હેલા તારી દાદી કીયારની આવીને ઉભી રહ્યો. તે હરમ રાખવાની ઓલેં કે ! હહરા કેટલા ઘંટા વાઘગા હારા ખેરો હુંડા ચાલ ઉતાવરો નીતે રેહ જવાનો-છું છમજો !

મોરીયો-પાછો લેવા ગીએલોરે કાકા ! ઘટો તો હારો પાંચ મીલે લેટનો થીયો ! ચાલો ચાલો, જલદી કરો તમેને ખેહાડી હઉં.

ઉતાવળા ઉતાવળા બંનેજણા દરવાજા નજીક આવી પહોંચ્યા- ટીકીટ બતાવી બંને પગથીએ દાદર મહડી ઉપર આ.યા. એક ઉઘાડા બારણાવાળા ખાનામાં ધનાભાઈને ખેસાડી મોરીએ બારણું બંધ કર્યું સીટ સીટ, સીટીની સાથે એન્જનનો વીશલ થયો અને ગાડી ચાલતી થઈ-મોરીયાએ પટેલને સલામ બરી.

એ સલામ પટેલ કાકા આવજો !

પ્રકરણ ૫ મું.

હત તારા પરબેહરની ! કંઈની હારો.

પ્રિય વાંચક, પવનવેગે ગાડી સુરતનું સ્ટેશન છોડી પસાર થઈ ગઈ. મોરીયો ટગર, ટગર જેતો વીણે મોઢે પાછો ફર્યો. આપણા ધનાભાઈ મુંબઈ તરફ ચાલવા માંડયા.

ધનાભાઈના કર્પાટમેન્ટમાં તેઓ સાથે ફક્ત ત્રણજ પેસેનજરો હતા. જેમાં એક ચરોતર જીલ્લાના પાટીદાર ગ્રહસ્થ મોહનલાલ અને બીજા તેઓના મિત્ર જૂલાભાઈ હતા. જુલાભાઈ પણ પાટીદાર ગાતીના એક એન્જીકેટેડ-જીવાન હતા. આ બંને પાટીદાર ગ્રહસ્થો સાતિ. અભિમાન સારૂ ધરાવતા-ભાઈઓની જીંદગી સુધારવા તેઓએ એક પાટીદાર સુધારક સમાજ સ્થાપી હતી. જેમાં પ્રમુખસ્થાન અને સેક્રેટરીનો હોદ્દો આપણા મોહનલાલ ભોગવતા.

આ બાબુ ધનાભાઈ તો ખેડા ત્યારના કૌશળો ખોળામાં રાખી -એકાદસે બત્તીની સામે ટગર ટગર જોઈ રહ્યા છે.

આ નવા મેકરના માણસને જોઈ આપણા મોહનલાલ અને જુલાભાઈ વીચારમાં પડી ગયા. ઝટ ફેંસલો લાવવા મોહનલાલે ધનાભાઈને પ્રશ્ન કર્યો ?

મોહનલાલ—ભાઈ આપનું નામ શું ક્યાં પધારો છો.

ધનાભાઈ—મારું નામ ધનો અને મમ્મઈ જતા છીએ માય

મોહનલાલ—દીક ભલે ક્યાં ઉતરવાના છો ?

ધનાભાઈ—એ હાર તૈજ તો હેલુ હુ કેવાતું છે ચહી ગેદ. ચલ્લીગેટ.

મોહનલાલ અને ભુલાભાઈ હસી પડ્યા વધારે જાણવાની જણા-
સાથી મોહનલાલ ફરી ધનાભાઈને સવાલ કર્યો

મોહનલાલ—હીક ત્યારે તો આપણો સંગાય છે. વાર મુખ્ય
શા માટે વધારા છે ક્યાંના રહીશ છે જાતે કેવા છે.

ધનાભાઈ—ઓ બાપરે હાર આટલુ બધું લાંબુ લપછીદર જેવું
પુછો તે ઉ હારો ગામડીયો હી રીતે જવાબ આલુ તમે તો માછતર
છેઓ ને ઉતો હારો ગામડીયો છેમ છુ છમજ ને એક એક પુછો
તો વોરે ખુલાછો કરું

મોહનલાલ—હીક બલે બલે બાઈ ગભરાશો નાહ લ્યો એક
એક પુછુ આપ ક્યાંના રહીશ છે.

ધનાભાઈ—હુરતની પાછે ખારડોલી કછમાના મોતા મામમાં
રેતા છીએ છુ છમજ ?

મોહનલાલ—શી ન્યાત છે ?

ધનાભાઈ—કણખી ? હેલા પટલીયા કેવાતા છેને તે છું છમજ ?
કણખી શબ્દ સાંભળ્યો એટલે આપણા મોહનલાલ તો હડકજ
થઈ ગયા. હસવાનું કોણ જાણે ક્યાં ખસી ગયુ અને હાય અને
હુદના સુસસકાર નીકળી ગયા.

આંખ મજાતો તાકડો કાંઈ આપણા ભુલાભાઈ ચુકે એવા
નહોતા. તરતજ જીવાને ટચકો કર્યો.

ભુલાભાઈ—લ્યો ભાઈ એ તો તમારા જાતિ બન્ધુજ છે. કરો
ભાઈ સાથે સમાગમ કે ઉપડે આંખ સુરત અને સુરત જીજ્ઞાના પાટીદાર

અનુઓના કારભાર કેમ ચાલી રહ્યા છે ? કેમ મારા મોહનભાઈ મૈન્ય ધારણુ કર્યું. બોલો તો ખરા મારા પાટીદાર સુધારક સમાજના સેક્રટરી સાહેબ, કેમ આમ સુદ આપ ગયાં, પુછો તો ખરા ભાઈને કે તેઓ 'લેકવા' પાટીદાર છે કે 'કડવા' ?

મોહનલાલ—ઠીક ભાઈ ઠીક કરો મસ્કરી તમારો વખત છે વાર ધનાભાઈ આપ લેકવા પાટીદાર છો કે કડવા ?

ધનાભાઈ—કાણુ હારો કડતો છે એ કડવાનું તમારે તૈં ? હુ હમન્ન અમે તો છારા માણુદ છીએ ખખરની ઓય—અમારી તો મો.....ડી નીચાત છે ને એવુ હાર કે બહુ આમ બારમાપર બારમા હડે-લાડુ હેલા ગેર ગેર ? ને મહરા ગમરા આવતા છે તે ? હારા લાડવા ? હુ હમન્ન ને વરી હુરતના છપાટા ની હાંમરા ઓય ? તાતો એવું હાર આમ-બહુ દોછો મરી ગીયો કે ધારી દુપ્પાક ? દોછી મરી મહ કે મગજ દુપ્પાક ? હું હમન્ન ? ને વરી એવુ હાર કે વહ પહંદ ની પડી કે હેલા કાગરીયાપર હમ કરી દેવાની કે ખલાહ. છુદાછેડા હું હમન્ન ? છે તમારે તૈં એવું ? ઘંટા ઓય તીયારે ?

આ મોહું લાંબુ ને લાંબુ લેકચર સાંભળી મોહનલાલ અને જુલા ભાઈ ખુબ હસ્યા. હસ્તા હસ્તાજ મોહનલાલ બોલ્યા.

મોહનલાલ—જુલાભાઈ ? આ ગમાર કહે છે શું ?

જુલાભાઈ—સત્ય કહે છે ભાઈ. અક્ષરે અક્ષરે સાચો કહે છે મરણની મુત્યારકળાદીની મો.....ડી ન્યાત જમાડે તેનું નામ બડેખાં ? વળી એ ચાર બેરી બદલે ત્યારે તો મુરતના પાટીદાર અહરણની ગણત્રીમાં આવે ? ભાઈ મુરતની મુરત પપ્પાઓનું પીજણુ તો બહુ લાંબુ છે વળી આગળ કોઈ વખત નવરાસમાં વાત.

મોહનલાલ—વાર ઠીક ભલે! ભુલાભાઈ ? મારા ધારવા પ્રમાણે સુરતના લેઉવા પાટીદાર કરતાં અમદાવાદી કડવા પાટીદાર કાંઈ સુધરેલા ખરા ?

ભુલાભાઈ—તો ! વાહ વાંધો શું ખિયારા લેઉવા પાટીદાર જંધુ-ઝોઝે મરણની ભોજન કીયાનો પ્રચાર જંધુ કર્યો ત્યારે આપણા સુધરેલા ભાઈઓએ. દશાના લાડવા અને અગીયારમાના દુધપાક પુરી ઉડાવવા શરૂ કર્યા, કહો કેવા બહાદુર બંકા.

મોહનલાલ—શું કહ્યું ભાઈ. દશા અને અગીયારમા તેવળી શું ?

ભુલાભાઈ—એ બધીએ હું તમને આગળ મુંબઈમાં કેાઈ દીવસ ફરસદે વાત કરીશ. હાલ તો આ ખિયારા ગામડીયા ગમારનો કોથળો ઉતારાવો નહિ તો મુંબઈ પહોંચતા અડધો થઈ જશે.

મોહનલાલ—ભલે ભાઈ જેરી આપની મરજી ! ધનાભાઈ આ કોથળો ખોળામાથી નીચે સુકી દ્યોતે. ખાલી શ્યા માટે ભાર ઉપાડી રહ્યા છે.

ધનાભાઈ—હું કેતા છેઓ ? કોથરો નીચે સુકું ? હાહરાઓને ખજર ની ઝોય કે અંદર જોખમ ભરેલું છે.

મોહનલાલ—એમ ખીલ્લો શું જાઓ છો જોખમ હોય તે કાઢી ઝોસીકે સુકા. પણ ખીજી સામાન તો નીચે રાખી દ્યો. બલા માણસ તમને બેસવું મુશ્કેલ પડે.

ધનાભાઈ—અ—હ—નીરે ભાઈ હારે બધુંજ જોખમ ? કાડુ હું ને રેવા હું દઉ.

મોહનલાલ—વાર એટલું બધું ને શું જોખમ આખો કોથળો ભરી ઉપાડી લાવ્યા છો ?

ધનાભાઈ—હું કેમ હાડ ? જુઓ ગણો દેખરા છે ? તરેલા પાપડનો ચુરો છે ? ગોરપાપડી છે ? વરી બેચાર જતના આંચણા છે છુ છમળ ?

મોહનલાલ—જુ સમજ મહેરમાની કરી રાખી દેવો કાચળો નીચે મુકી દેવો તમારા એ સામાનનું જોખમ મારે માથે. તમને તમારો કાચળો ચર્નિરૈડના સ્ટેશને સહી સલામત સોંપવો પછી છે કંઈ વાંધો લ્યો આ વચન.

મોહનલાલે ધનાપટેલને વચન આપ્યું એટલે કાચળો નીચે મુકી પટેલ ખતી સામે આંગળી કરી બોલી ઉઠ્યા—

એ ભાવ જો હે.....લુ લપક લપક થીલા કરતુ છે તે હું છે ? હાડ કીચારતુ ઉ બેઠો તીચારતુ લપકીયાંજ કરતુ છે ? બહીબહી જતના જનવર જોયા પછુ આવું તો હાડ દીઠેલુજ તમ ? છુ છમળ ? હારી વીલાતી ચકલી છે કે હું ?

મોહનલાલ અને જુલાભાઈ ખડખડ હસી પડ્યા.

વાહ ખુબ કરી ધનાભાઈ આખર કરી ખતમ કરી નાંખી તમારા જોવો પેસેન્જર અમને અમારી જાંદગીમાં મલ્યો નથી. હસાવી હસાવી અમારો જીવ લેવા ધાર્યું છે કે શું છે ? બલા માથુસ એતો ખતી છે ખતી દીવો.

પટેલ—ઓયની ? હુમો કંઈ નીકરતો, માજલેલના ખડીયામાંથી તો હુમો નીકરે હુમો ? છુ છમળ ? આતો હાડ તમે મને ફમાવતા છેઓ.

મોહનલાલ—તે આતે શુ કંઈ ગ્યાસલેટનો ખડીયો છે. જે હુમાડો નીકળે. આતો ઇલેકટ્રીક ! ઇલેકટ્રીક.

પટેલ—ઓય તારો માની એકે અસતરી ફાફુ ? હારી આવી ? વાહરે ભાઈ વાહ ? હાહરી ગાડીવારી છરકાર તેતો કંઈ કંઈ ખનાવી લાઇયું દેયું ? છું છમળ.

એટલામાં વાયુવેગે વહન કરતી પેસેનજર ત્રેન દમણ સ્ટેશન ઉપર
આવી ઉભી રહી. ધનાભાઈ ગભરાઈ બોલી ઉઠ્યા હાર આપવું કે હું ?
મોહનલાલ-નહિ ભાઈ આતો દમણ છે મુંબઈ સી સવારમાં આવશે
હવે સુખેથી મુંબઈ જાઓ જુવો વખત થયો થઈ ગયો છે એમ કહી
આપણા મોહનલાલ અને બુધાભાઈ પોતાના બીસ્તરા ઉપર સુઈ ગયા.
ધનાભાઈ પણ એક બાજુ સુતા સુતા વિચાર કરવા લાગ્યા.
હવારમાં હારે મગ્મગ્મ આવહે આપડે તો ત્યાં રોડ બંધન ઉતરહું ?
ચાલહું પણ હુરતી ! એકજ દાડમાં આખા મગ્મમગ્મને હારાને ઉંધું
વારવું છે ! હારી હવાર કેમની પડતી ! હારો પરમેહર પણ ઉધો
દેહું-વેલો હવાર પાડતોની ? જો હારી અજી પડી નહ—
હત તારા પરમેહરની ! કંઈની હારો
એમ ધવારો કરતા આપણા ધનાભાઈ નિંદ્રાદેવીને આધીન થયા
થો સાહેબજી હવે તો મળજો ધનાભાઈને મુંબઈમાં.

દેશી મીન પ્રેસ લીમિટેડ, કલકત્તા-સુરત.

તૈયાર છે ?

તૈયાર છે ?

હાસ્યરસનો હોઝ.
અકકલનો ઓથમીર

યાને

ગામડીઓ ગમાર.

લાગ ૨-૩-૪

મુલ્ય માત્ર છ આના.

અકલના ઓથમીરનો ભાઈ

છપાય છે ? “ ઓઘો. ” છપાય છે ?

પેટ પકડીને હસાવનારી આ વાર્તા એકવાર જરૂર વાંચશો.
જો જો સમાલજો. તમારા મનને ગાંડુ બેલું બનાવી દેશે.
આ તમારા મુખાનો ભાઈ

છપાય છે ? “ ઊંઘો. ” છપાય છે ?

ખસ નામ પ્રમાણેજ કરી બતાવશે. વાંચક તમારું દીલ ખુલ
અતિ લોકપ્રિય “ગુજરાતી” ગાયનમાળા.”
લાગ ૧ થી ૫ દરેકના છ આના.

પાંચ હાજ સાથે ખરીદનારને રૂપીઆ સવા વી. પી.
પાછોજ જુદું.

લખો.

“ગુજરાતી” સાહિત્ય મંદિર”

સલાબતપુરા-મુરત.

